

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 7. LK (7. tunti)

Tunnin aihe: VASTUULLINEN NUORI - päihteet

1. Luulojen ja tietojen jana

- harjoitus ohjeineen ohessa

2. ”Anna mun olla” -sarjakuvatarina ja keskustelu siitä

- Luetaan ääneen tarina ”Anna mun olla”. Samalla opettaja näyttää siihen liittyvät sarjakuvakalvot piirtoheittimellä.

- Keskustelukysymykset tarinasta (ohessa)

3. Tietoisku ”Aikuinen auttaa”

- opettaja käy läpi kalvon

TAI VAIHTOEHTOISESTI 2. ja 3. KOHDALLE KOHTA 4

4. Ryhmätehtävä ”T-paita päihteettömyydestä”

- ohjeet ohessa

LUULOJEN JA TIETOJEN JANA

Opettaja kertoo, että huoneen toisessa päässä on kohta ”samaa mieltä (totta)” ja toisessa päässä ”eri mieltä (tarua)”. Opettaja lukee väittämät yksitellen. Osallistujat menevät siihen päähän huonetta, jolla olevaa vastausta he pitävät oikeana. Opettaja kysyy jokaisen väittämän kohdalla muutamalta osallistujalta, miksi hän on valinnut juuri sen paikan. Perusteluista keskustellaan yhdessä. Osallistujat voivat siirtyä halutessaan toiseen paikkaan perustelujen jälkeen.

Väittämät: Totta vai tarua?

Kaikki alkoholijuomat lihottavat.

Totta: Yksi gramma alkoholia tuottaa noin 30 kilojoulea energiaa eli se on lähes yhtä lihottavaa kuin rasva. Alkoholi sisältää ainoastaan energiaa, eikä lainkaan vitamiineja tai kivennäisaineita.

Nuorten tupakoiminen on vähentynyt.

Totta: Nuorten tupakointi on vähentynyt 2000-luvulla Kouluterveyskyselyn ja Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan.

Nuuskaaminen on terveellisempi vaihtoehto tupakoinnille.

Tarua: Nuuska sisältää syöpää aiheuttavia aineita ja sillä on terveydellisiä haittavaikutuksia sekä suuhun että koko kehoon.

Alkoholin energia auttaa jaksamaan urheilusuorituksissa.

Tarua: Alkoholissa on paljon rasvaa / energiaa, mutta se ei tuo lisäpotkua urheilusuorituksiin. Sydämen lyöntitiheys kasvaa humalassa, jolloin voimia ei riitä urheilusuorituksiin. Sydämen lyöntitiheys kasvaa humalassa, jolloin voimia ei riitä urheilusuorituksen vaatimiin lisäponnistuksiin.

Kahvi, saunominen ja lenkkeily nopeuttavat alkoholin palamista

Tarua: Alkoholin palamista ei voi nopeuttaa millään. Maksa polttaa alkoholia tasaisella nopeudella. Humalassa tai krapulassa rehkeminen tai urheilu voi olla vaarallista esimerkiksi lisääntyneen tapaturmariskin ja mahdollisten sydämen toimintahäiriöiden takia.

Alkoholilla kannattaa käyttää urheilujuomana vaikkapa jääkiekkoa pelatessa.

Tarua: Alkoholi lisää virtsaneritystä ja voi aiheuttaa kuivumistilan sellaisen urheilusuorituksen aikana, jossa nestehukka on suuri.

Nuoret luulevat nuorten alkoholinkäytön olevan yleisempää kuin mitä se onkaan.

Totta: Monet 13-15-vuotiaat kuvittelevat muiden nuorten käyttävän päihteitä enemmän kuin mitä he itse käyttävät. 14-vuotiaana noin 80 prosenttia nuorista kuvittelee muiden juovan enemmän. (NTTT 2005)

Anna mun olla

Jessica kyyhötti yksinään huoneen nurkassa muistellen illan sekavia tapahtumia. Hänen poikaystävänsä oli jättänyt hänet yllättäen hieman aikaisemmin. Sen jälkeen järkyttynyt Jessica oli mennyt kaverinsa kotibileisiin.

Siinä hän nyt istui välittämättä lainkaan ympärillään tanssivista ja kikattavista nuorista. Jessica tarttui taas uuteen siideripulloon ja joi, kunnes kaikki pimeni. Jessican onneksi hänen huolestuneet kaverinsa veivät hänet kotiin.

Jessica heräsi käskevään ääneen: ”Nyt herätys, Jessica!” Hän avasi silmänsä vaivalloisesti. Äiti seisoj hänen vieressään kädet puuskassa ja raivostunut ilme kasvoillaan. ”Missä olit eilen niin myöhään? Et tullut sovittuun aikaan”, äiti kirkui mulkoillen Jessican huoneen lattialla sokin sokin lojuvia vaatteita ja tavaroita.

”Tulinhan”, Jessica mutisi vaisusti. ”Ihan varmasti tulin...” Äidin ilme tiukkeni: ”Ensinnäkin olit kaksi tuntia myöhässä ja kaiken lisäksi kaverit kantoi sut kotiin! Sä olit kadottanut avaimes ja sotkenut vaattees”, äiti selitti ja tivasi: ”Mitä sä oikein puuhaat?” ”Anna mun olla!” Jessica huudahti.

Tarinan kirjoitti sarjakuvan pohjalta 2009
Anna-Leena Mikkilä 7A, Merikadun koulu

Anna mun olla!

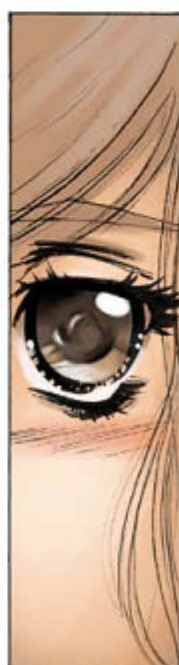
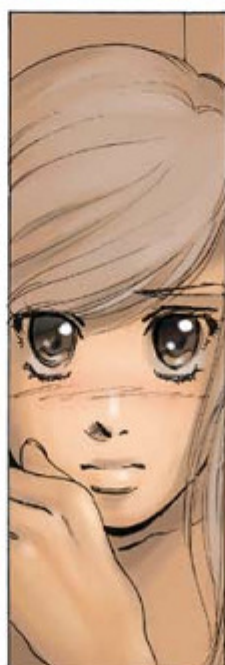
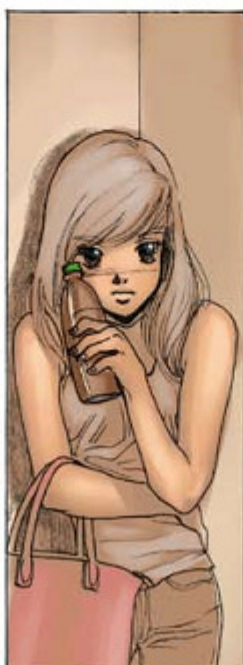
Sarjakuva 2/4

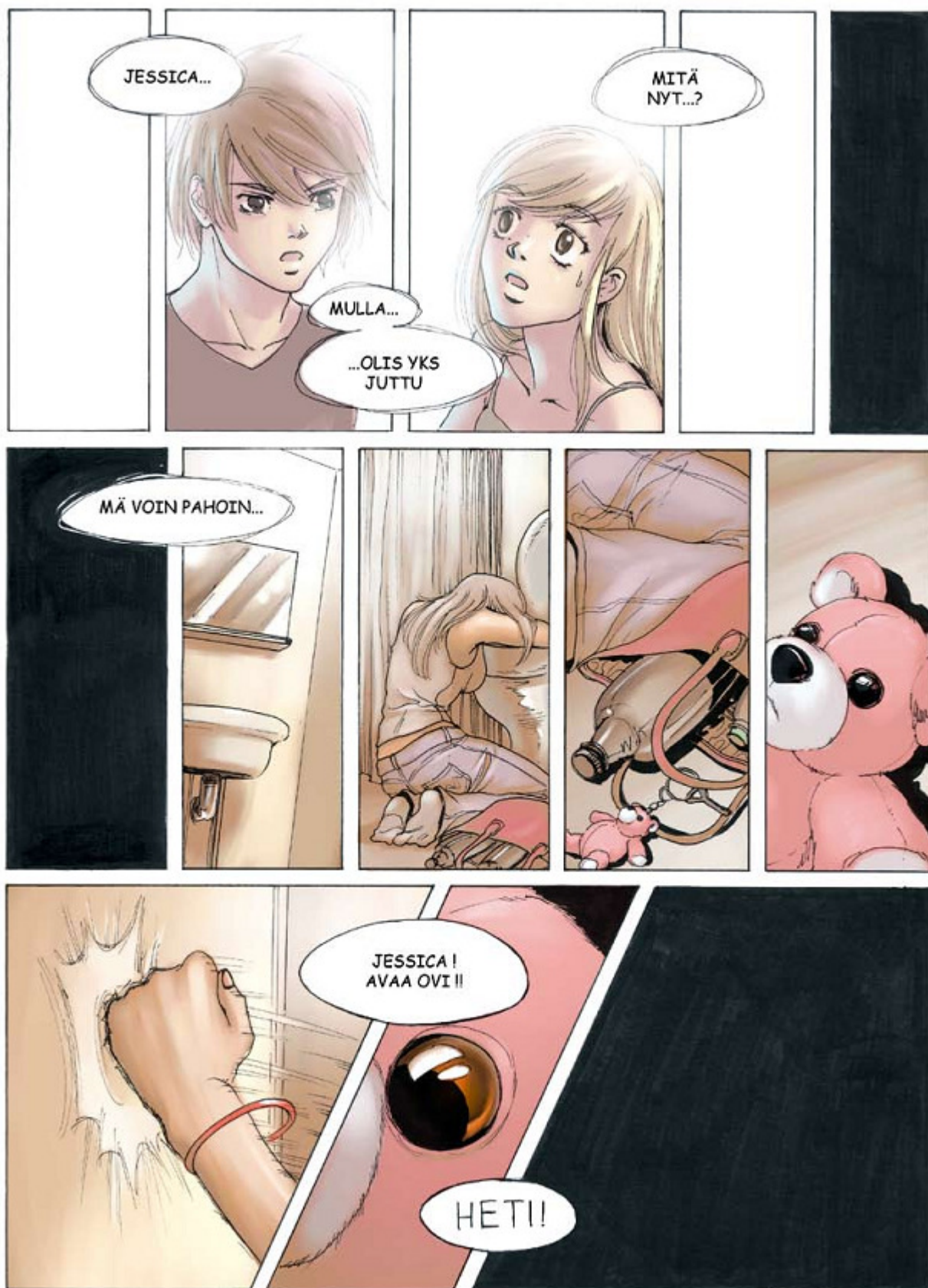
MLL:n Lapselle selvä elämä 2007 -ohjelma

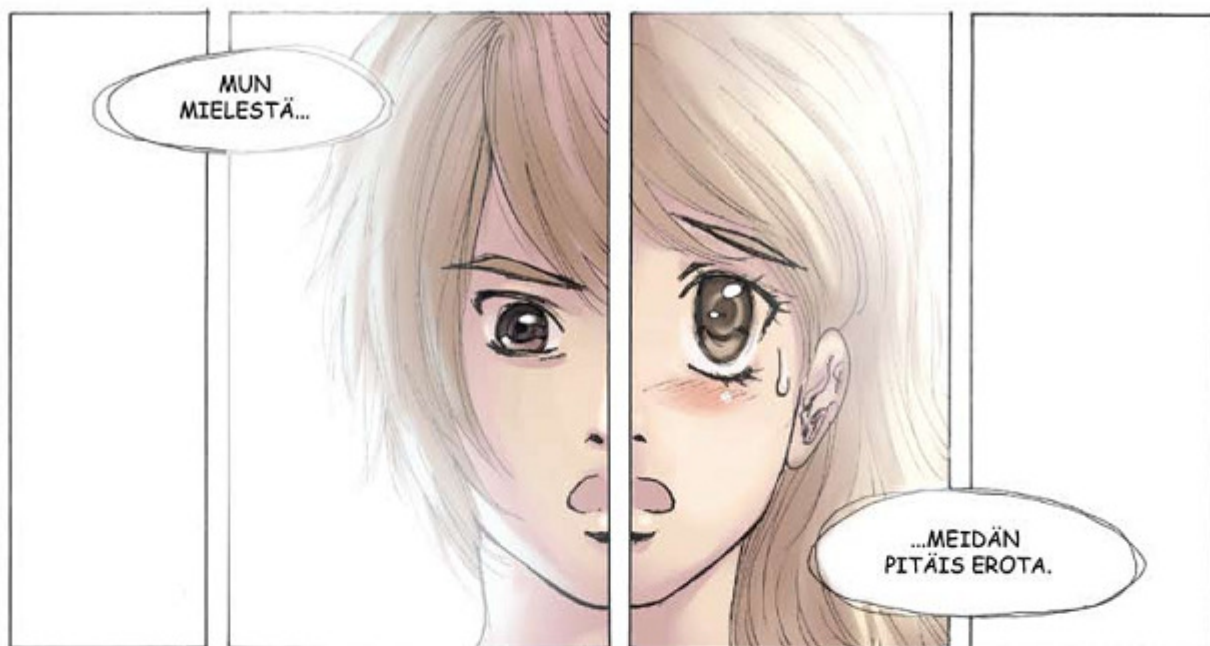

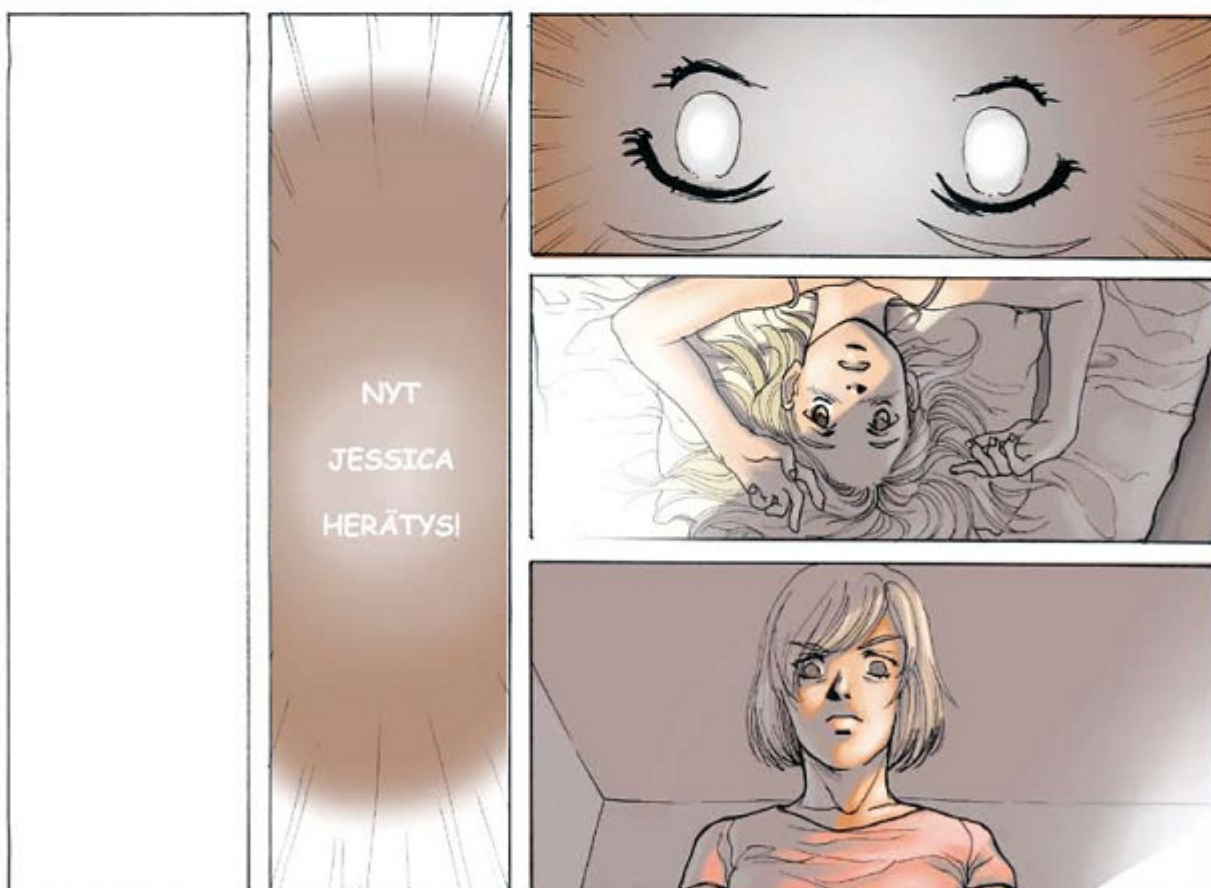
MLL
MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

SARJAKUVA ”ANNA MUN OLLA”

Luetaan yhdessä sarjakuvatarina ”Anna mun olla!” ja samalla katsotaan sarjakuvat kalvolta. *(Kuvaus: noin 15-vuotiaan Jessican poikaystävä on jättänyt hänet yllättäen. Jessica menee kaverinsa kotibileisiin ja juo liikaa. Kaverit tuovat hänet kotiin ja aamulla äiti on vihainen.)*

Jaetaan oppilaat pieniin ryhmiin ja annetaan heille pohdittavaksi seuraavia kysymyksiä.

- **Miltä tilanne näyttää Jessican silmin? Entä Henkan (entinen poikaystävä)? Entä Kristan, joka tuo Jessican kotiin?**
- **Mitä mieltä olitte Jessican äidin suhtautumisesta tilanteeseen?**
- **Miten Jessica olisi voinut hoitaa tilanteen paremmin?**
- **Miltä juomisesta ”kiinni jääminen” mahtoi tuntua Jessicasta? Entä äidistä?**
- **Olisiko Jessica voinut kertoa vanhemmilleen Henkan jättämisestä ja pettymyksen tunteistaan?**
- **Entä ystävilleen?**
- **Millaisiin tilanteisiin tai tunnetiloihin alkoholin käyttö tarinassa liittyy?**
- **Tekikö alkoholi Jessicalle paremman mielen?**
- **Mitä hänen olisi kannattanut tehdä surun ja pettymyksen voittamiseksi?**

Käydään lopuksi vielä yhteinen keskustelu kysymysten pohjalta.

Aikuinen auttaa

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen ja hyvään lapsuuteen. Silti elämää voi varjostaa jokin ongelma.

Puhuminen auttaa. Aikuisia, joille voit kertoa huolestasi, ovat esimerkiksi

- omat vanhemmat tai muut läheiset aikuiset, esimerkiksi isovanhemmat
- oman koulusi opettaja, kuraattori, terveydenhoitaja tai koulupsykologi
- oman kuntasasi lastensuojelu, sosiaalipäivystys ja perheneuvola.
Puhelinnumerot löytyvät puhelinluettelosta tai kuntasasi [www-sivuilta](http://www.sivuilla)
- Valtakunnallinen kriisipuhelin 0203 44 55 66
- Häätälanteissa soita 112

• **Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelin päivystää numerossa 0800-120 400**

- Lasten ja nuorten puhelimessa vastaavat vapaaehtoiset aikuiset päivystäjät vuoden jokaisena päivänä. Puhelu on sinulle ilmainen.
- Päivystysajat ovat maanantaista perjantaihin kello 14–17 sekä lauantaisin ja sunnuntaisin kello 17–20.
- MLL:n Nuortennettiä voit kirjoittaa osoitteessa mll.fi/nuortennetti. Vapaaehtoiset aikuiset päivystäjät vastaavat viesteihin kahden viikon sisällä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vanhempainpuhelin p. 0600 12277

tiistaisin klo 10–13 ja 17–20

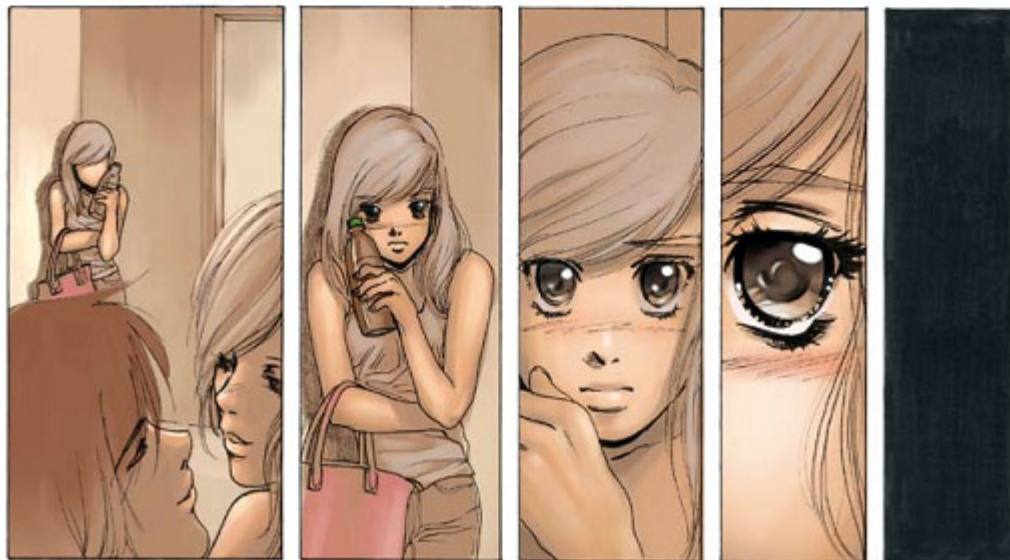
torstaisin klo 14–20

sunnuntaisin klo 17–20

Puhelu maksaa 0,08 eur/min + pvm.

MLL:n Vanhempainnetti www.mll.fi

Kirjoita Vanhempainnettiin silloin, kun sinulle parhaiten sopii! Vapaaehtoiset, tehtäväänsä koulutetut päivystäjät vastaavat viesteihin kahden viikon sisällä.

RYHMÄTEHTÄVÄ ”T-PAITA” PÄIHTEETTÖMYYDESTÄ

Oppilaat jaetaan noin kolmen hengen ryhmiin. Ryhmien tehtävänä on tehdä ”t-paita”, joka mainostaa päihteettömyyttä. Leikataan paperi t-paidan muotoon ja koristellaan paita käyttäen vanhoja lehtiä tai kuvat ja tekstit voidaan piirtää itse. ”T-paitaan” voidaan käyttää iskulauseita, kuvia ja värejä. Iskulauseet voivat olla esimerkiksi vastineita olemassa oleville päihdemainoksille, kuten: ”Älä ota sitä vakavasti” -> Ota se tosi vakavasti! tai ”Kevyt siideri” -> raskas siideri. Lopuksi ryhmät esittelevät ”t-paitansa” muille. Tuotokset laitetaan luokan tai käytävän seinälle.

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 8. LK (7. tunti)

Tunnin aihe: VASTUULLINEN NUORI

1. Neuvoja nuorille:

Poliisi neuvoo mielellään nuoria eri tilanteissa ja tarjoaa heille apuaan, jos sitä tarvitaan. Suurimmissa poliisilaitoksissa on erityisiä nuoriso- tai koulupoliiseja, joiden puoleen voi kääntyä nuorisoa koskevilla asioilla. Poliisilaitoksilla on myös lähipoliiseja, jotka tuntevat omalla vastuullaan olevien asuinalueiden ongelmat muita paremmin.

Nuoren eli 15-18-vuotiaan henkilön asema rikosprosessissa on periaatteessa samanlainen kuin aikuisenkin. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. Alle 15-vuotiaakin on vastuussa itse aiheuttamastaan vahingosta.

Itseen kohdistuvaa kiusaamista tai väkivaltaa ei tarvitse hyväksyä. Keskustele asiasta vanhempiesi, opettajasi tai poliisin kanssa.

2. Käydään opettajan johdolla, kalvojen avulla läpi näpistely, ilkivalta ja vahingonteot, ryöstö, kiusaaminen, herjaaminen, solvaaminen, töniminen, seuraamukset, sovittelu ja väkivallalta suojautuminen. Lähde: www.poliisi.fi

3. Tehdään harjoitukset (ohessa)

1. Pelko ja viha (tarvikkeet: Pelle Miljoonan kappale Pelko ja viha)
2. Pelon maantiede (tarvikkeet: karttapohja 2 kpl (tulosta kartta A3), punainen, vihreä ja keltainen värikynä)

Näpistely

Kaverin taskusta, vanhemmilta tai kaupasta näpistäminen on rikos. Kaupassa syyllystyt näpistykseen, jos viet tavarat kassan ohi maksamatta. Olet myös korvausvelvollinen, jos näpistäessäsi rikot pakkauksen tai vahingoitat tavaraa.

Vaikka et itse varastaisi, mutta avustat varastavaa kaveriasi esimerkiksi toimimalla suojakilpenä, niin myös sinä syyllystyt rikokseen. Jos yllytät kaveriasi näpistämään, silloinkin olet vastuussa itse teosta.

Jokaisella ihmisellä on oikeus ottaa näpistelijä kiinni. Asiaa selvittämään kutsutaan poliisi. Alle 18-vuotiaiden tekemistä näpistyksistä poliisi ottaa aina yhteyttä vanhempiin ja lastensuojeluviranomaisiin.

Näpistyksestä, kuten myös [ilkivallasta](#) ja [tahallisista vahingonteosta](#) jää merkintä poliisin rekisteriin.

Ilkivalta ja vahingonteot

Puistot, penkit, puhelinkopit, bussit, pysäkit, junat, asemat, talojen seinät ja raput ovat yhteistä omaisuuttamme. Yhteiseen omaisuuteemme kohdistuvaa ilkivaltaa ja vahingontekoja voidaan myös ennalta estää. Ilkivalta ja tahallinen vahingonteko ovat rangaistavia tekoja. Niiden aiheuttamista vahingoista lasku lankeaa meille kaikille.

Kun näet vahingonteon, toimi näin:

- Estä sen jatkuminen.
- Pyydä lähistöllä olevia avuksesi.
- Kirjoita tekijän nimi muistiin.
- Paina mieleesi tekijän tuntomerkit ja poistumisen suunta.
- Ilmoita tapahtuneesta omaisuuden haltijalle tai poliisille varsinkin, jos teko on kohdistunut julkiseen omaisuuteen.

▫ Sinulla on oikeus ottaa tekijät kiinni liiallisia voimakeinoja käyttämättä. Arvioi kuitenkin tilanne, sillä yleensä on paras hälyttää ensin virkavalta paikalle. Älä koskaan vaaranna kiinniotolla omaa tai toisten turvallisuutta.

Vahingonteko

Vahingonteoksi katsotaan esimerkiksi seinien töhriminen, autojen potkiminen ja puhelinkoppien rikkominen. Myös tietovahingon aiheuttaminen on vahingontekona rangaistavaa. Tällaisissa tapauksissa kohteena ovat esimerkiksi asiakirjat, filmit, valokuvat tai tietokoneella tallennetut tiedot.

Rikoslaissa on säännökset erilaisista vahingonteista, ja ne jaetaan tavallisiin, törkeisiin ja lieviin. Rangaistus määräytyy vahingonteon törkeysasteen mukaan. Jos vahingonteon tai lievän vahingonteon kohteena on ollut ainoastaan yksityinen omaisuus, poliisi ei voi tutkia asiaa, ellei asianomistaja eli vahinkoa kärsinyt ilmoita rikosta syytteen nostamiseksi.

Ryöstö

Kaverin tai kenen tahansa tuntemattoman henkilön omaisuuden anastaminen väkivalloin tai väkivallalla uhkaamalla on vakava rikos. Rikoslaki määrittelee sen ryöstöksi. Ryöstöstä voidaan tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja ankarimmillaan kuudeksi vuodeksi.

Ryöstösaaliin suuruudella ei ole merkitystä rangaistusta määrättäessä. Sen sijaan, jos uhrille aiheutuu vakava vamma, sairaus tai hengenvaarallinen tila tai jos ryöstössä käytetään jotain asetta, vankeusrangaistuksen pituus voi nousta jopa kymmeneen vuoteen.

Jos olet ryöstön silminnäkijä tai uhri, ota aina yhteyttä poliisiin.

Kiusaaminen, herjaaminen, solvaaminen

Pahoinpitelyä ja henkistä väkivaltaa on toisen terveyden tahallinen vahingoittaminen jatkuvalla kiusaamisella. Kiusaamista ei tarvitse hyväksyä. Jos sinua kiusataan, keskustele asiasta vanhempiesi ja opettajiesi kanssa. Voit kysyä neuvoa myös poliisilta.

Yleinen kielenkäyttö saattaa joskus olla hyvinkin värikästä, mutta aina kannattaa pitää mielessä, ettei kaikki suinkaan ole sallittua. Perättömien tietojen levittäminen tai toista häpäisevien asioiden kertominen voi olla rangaistavaa, jos teot täyttävät rikoslaissa määriteltyjen herjauksen ja solvauksen tunnusmerkit.

Toisen oppilaan tai opettajan herjaukseen tai solvaukseen voi syyllistyä esimerkiksi kirjoittamalla luokkajulkaisuun jutun, jossa väitetään perättömästi toisen syyllistyneen sellaiseen tekoon, joka voi saattaa hänet halveksimisen alaiseksi. Myös nimitteleminen voi olla solvausta.

Töniminen

Kavereiden keskinäisellä nahistelulla tai tönimisellä saattaa olla kohtalokkaita seurauksia. Tönitty saattaa kaatua ja loukata itsensä. Potkimisesta ja lyömisestä saattaa seurata jopa elinikäisiä vammoja tai uhri voi menehtyä.

Toisen terveyden tahallinen väkivaltainen vahingoittaminen tai toiselle kivun aiheuttaminen on rangaistava teko. Mikäli keskinäisessä nahistelussa toinen osapuoli vahingossa loukkaantuu, niin nahistelukumppania voidaan syyttää vammantuottamuksesta.

Jos olet pahoinpitelyn silminnäkijä tai uhri, ota aina yhteyttä poliisiin.

Seuraamukset

Nuoren eli 15-18-vuotiaan henkilön asema rikosprosessissa on periaatteessa samanlainen kuin aikuisenkin. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. Alle 15-vuotiaskin on vastuussa itse aiheuttamastaan vahingosta.

Nuorten asioita käsiteltäessä lainsäädäntö edellyttää monien asioiden huomioonottamista niin esitutkinnassa, oikeuskäsittelyssä kuin rangaistuksen täytäntöönpanossa.

Esimerkiksi nuoren holhoojaa tai muuta laillista edustajaa tai huoltajaa kuullaan, ensimmäisen kerran jo esitutkintavaiheessa. Lisäksi epäillyn taustan selvittämiseksi voidaan tehdä ns. henkilötutkinta ja sosiaaliviranomaisia kuullaan oikeudessa.

Esitutinnan ja pakkokeinolain säännösten lisäksi lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki, laki ja asetus nuorista rikosentekijöistä, oikeusministeriön päätös nuorista rikosentekijöistä, laki nuorisorangaistuksen kokeilemisesta, laki ehdollisesta rangaistuksesta ja laki yhdyskuntapalvelusta ovat säädöksiä, joissa lasten ja nuorten asema on erityisesti otettu esille.

Rangaistukseen tuomitsemisessa käytetään 15-18-vuotiaan tekemissä rikoksissa vähennettyä rangaistusta eli vapausrangaistuksen maksimipituus on yhden neljännesosan lyhyempi kuin täysi-ikäisellä. Nuorten tekemiä rikoksia myös [sovitellaan](#).

Lapseen kohdistuneet rikokset ovat usein virallisen syytteen alaisia rikoksia. Esimerkiksi lapsen lievä pahoinpitely yksityisellä paikalla on virallisen syytteen alainen rikos.

Sovittelu

Koulutetut sovittelijat auttavat rikos- tai riita-asian osapuolia sovinnonteossa ja korvausten sovittelussa. Sovittelu on vapaaehtoista, maksutonta ja luottamuksellista. Myös alle 15-vuotiaiden rikkomuksia voidaan sovittaa.

Sovittelua koskevan aloitteen voi tehdä rikoksesta epäilty, rikoksen uhri, poliisi- tai syyttäväviranomainen taikka muu viranomainen. Jos rikoksesta epäilty tai rikoksen uhri on alaikäinen, myös hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä. Vajaavaltaiseksi julistettua täysi-ikäistä henkilöä koskevassa asiassa aloitteen sovittelusta voi tehdä myös hänen edunvalvojansa.

Vain poliisi- tai syyttäväviranomaisella on kuitenkin oikeus tehdä aloite sovitteluun ryhtymisestä, jos kyseessä on väkivaltaa sisältävä rikos, joka on kohdistunut rikoksesta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan läheiseen.

Mikäli osapuolet päätyvät yhteiseen ratkaisuun, tehdään ratkaisusta sopimus. Jos osapuolilla on osittain yhteneväinen käsitys ratkaisusta, syntyy osittainen sopimus. Jos osapuolet eivät pääse miltään osin yhteisymmärrykseen, sovittelu lopetetaan. Tuloksellinen sopimus vaikuttaa syyteharkintaan.

Sovittelumahdollisuuksista saa lisätietoja paikallispoliisilta tai oman paikkakunnan sosiaaliviranomaisilta.

Väkivallalta suojautuminen

Väkivaltaisesti käyttäytyviä ihmisiä liikkuu keskuudessamme niin ulkona kuin sisätiloissakin. Suomessa satunnaisesti uhrinsa valitsevia väkivallantekijöitä ei juurikaan esiinny, mutta varovainen kannattaa aina olla. Voit välttää väkivallan kohteeksi joutumista valitsemalla kaveriporukiasi huolella sekä pitämällä huolta itsestäsi ja muista.

Noudata seuraavia neuvoja:

- Vältä liikkumista yksin pimeällä.
- Vältä erityisesti päihteen vaikutuksen alaisena liikkumista.
- Älä pysähdy juttelemaan ventovieraiden kanssa.
- Kenenkään aikuisen mukaan ei saa lähteä ilman vanhempien lupaa. Voit kohteliaasti kieltäytyä auttamasta esimerkiksi kadonneen kissan etsimisessä, sillä aikuiset voivat aina pyytää apua toisilta aikuisilta.
- Suunnittele reittisi etukäteen.
- Ilmoita vanhemmillesi, minne olet matkalla.
- Älä ota vastaan vierailta ihmisiltä makeisia tai rahaa.
- Jos joku aikuinen haluaa sinun pitävän jonkin salaisuuden, sano heti, että kerrot kaikki salaisuudet vanhemmillesi.
- Kerro aina vanhemmillesi, muille aikuisille tai poliisille, jos sinua on kohdeltu tai kosketeltu oudolla tavalla. Älä pelkää kertoa asioista eteenpäin, sillä sinun oikeutesi ovat lailla suojattuja.
- Kanna vastuuta myös kavereistasi! Sinun ei tarvitse kantaa kavereittesi murheita, mutta aina voit antaa hyvän neuvon. Pyydä kavereitasi keskustelemaan omien vanhempiensa, muiden aikuisten, opettajien tai poliisin kanssa, jos heitä on kohdeltu väärin.

Harjoitukset:

1. Pelko ja viha

Kuunnelkaa Pelle Miljoonan kappale Pelko ja viha tai käykää sanat yhdessä lävitse kalvolla

- Minkälaisesta maailmasta kappale kertoo? Kuvitelkaa poika tai tyttö, joka elää tällaisessa maailmassa. Kirjoittakaa minämuotoinen tarina hänen elämästään.
- Minkälainen olisi maailma ilman pelkoa ja vihaa? Mitä hyvää runossa mainitut ihmiset voisivat tehdä, jos he eivät pelkäisi? Kirjoittakaa runo uudelleen niin, että se kuvastaa maailmaa, jota hallitsevat luottamus ja rakkaus.

*”Pelko ja viha kaupungin kaduilla
pelko ja viha systeemin silmissä
pelko ja viha lehtien sivuilla
pelko ja viha ihmisten sydämissä*

*Pelko pitää lapset koulussa
nuoret jengeissä kadulla
opiskelijat yliopistoissa
nuoret miehet armeijassa
poliisit mustissa autoissa
rikkaat luxus-taloissa
rakastavaiset makuuhuoneissa
papit kirkossa rukoilemassa*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla...

*Viha saa lapset taistelemaan
nuoret kadulla riehumaan
opiskelijat kirjansa polttamaan
nuoret miehet kiroilemaan
poliisit lyömään pampullaan
rikkaat aseita ostamaan
rakastavaiset puremaan
papit sotaa lietsomaan*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla

*Perustuslakia voimakkaampi
raamattua oikeampi
jumalaa suurempi
taivasta vanhempi
rakkautta vahvempi
miekanterää kylmempi
aurinkoa polttavampi
kulttuuria kauniimpi on
pelko ja viha*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla...”

Pelle Miljoona: Pelko ja viha (1979)

*"Pelko ja viha kaupungin kaduilla
pelko ja viha systeemin silmissä
pelko ja viha lehtien sivuilla
pelko ja viha ihmisten sydämissä*

*Pelko pitää lapset koulussa
nuoret jengeissä kadulla
opiskelijat yliopistoissa
nuoret miehet armeijassa
poliisit mustissa autoissa
rikkaat luksus-taloissa
rakastavaiset makuuhuoneissa
papit kirkossa rukoilemassa*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla...

*Viha saa lapset taistelemaan
nuoret kadulla riehumaan
opiskelijat kirjansa polttamaan
nuoret miehet kiroilemaan
poliisit lyömään pampullaan
rikkaat aseita ostamaan
rakastavaiset puremaan
papit sotaa lietsomaan*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla

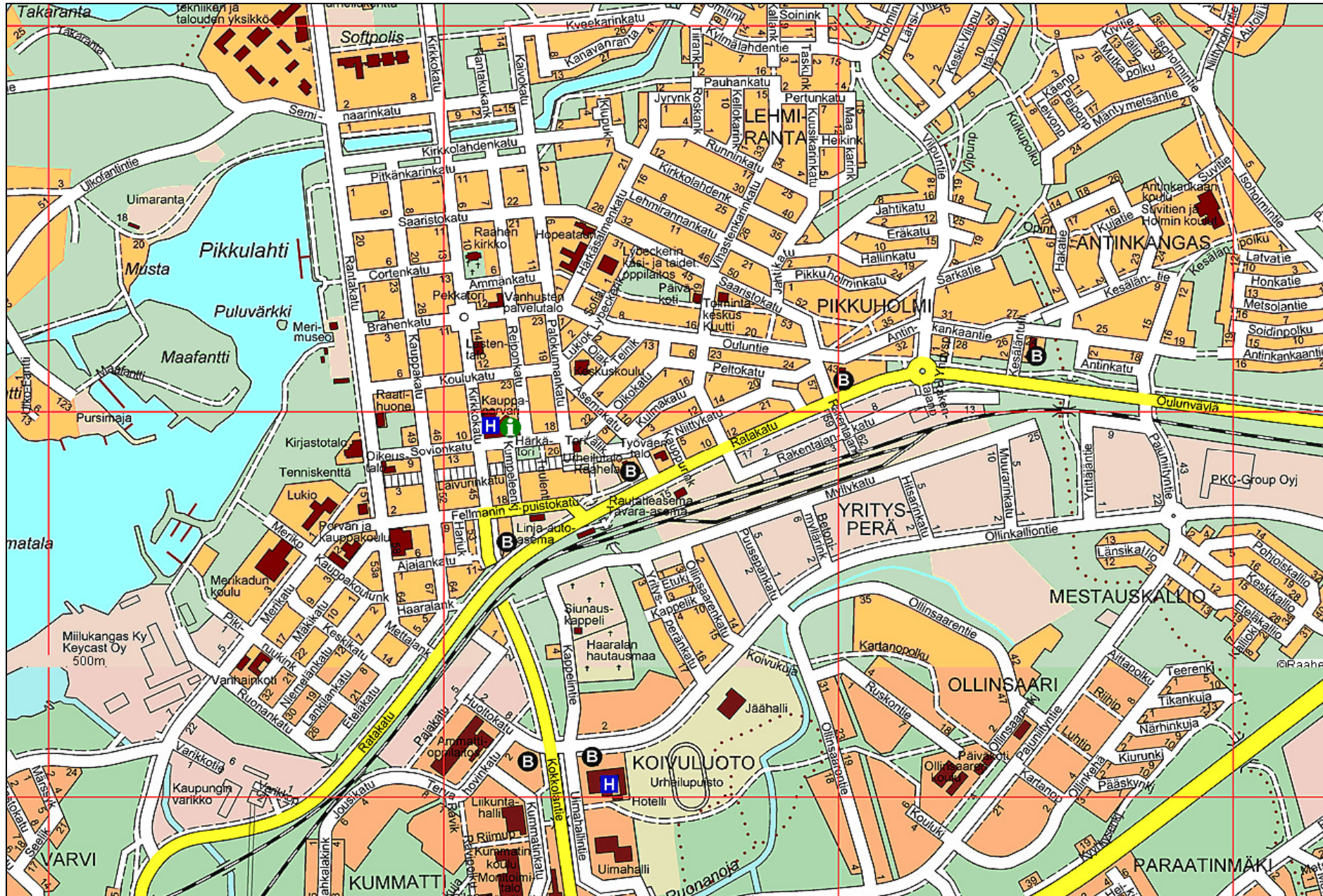
*Perustuslakia voimakkaampi
raamattua oikeampi
jumalaa suurempi
taivasta vanhempi
rakkautta vahvempi
miekanterää kylmempi
aurinkoa polttavampi
kulttuuria kauniimpi on
pelko ja viha*

KERTO Pelko ja viha kaupungin kaduilla..."

Pelle Miljoona: Pelko ja viha (1979)

2. Pelon maantiede

- Jakaantukaa kahteen ryhmään siten, että toisessa ryhmässä ovat pojat ja toisessa tytöt.
- Hankkikaa kartta lähialueestanne (esimerkiksi internetistä) ja värittäkää liikennevaloväreillä (punainen, keltainen, vihreä) ne alueet, jotka koette turvallisiksi ja vaarallisiksi.
- Muuttuvatko alueiden väritykset sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, ihonvärin, etnisen taustan, liikuntakyvyn, vuorokaudenaikojen, vuodenaikojen tai pukeutumisen muuttuessa? Jos muuttuvat, niin mistä arvelette tämän johtuvan?
- Vertailkaa karttoja ja keskustelkaa niistä. Eroavatko kartat toisistaan? Onko tyttöjen ja poikien kartoissa eroja? Mistä nämä erot mielestänne johtuvat?
- Onko vuorokauden ajalla merkitystä turvattomuuden kokemiselle? Jos on, niin minkälaista?
- Mikä tekisi ympäristöstänne turvallisemman?

LUOKANOHJAAJAN TUNTI, 9. LK (7. tunti)

Tunnin aihe: VASTUULLINEN NUORI - nuori työelämässä

1. Käydään yhdessä läpi kalvojen avulla

- nuori työntekijä
- laki nuorista työntekijöistä (19.11.1993 / 998)
- nuoren työntekijän kootut kysymykset

(opettajan lisämateriaalia: laki nuorista työntekijöistä, vastaukset nuoren työntekijän koottuihin kysymyksiin)

Lähde: www.epeli.fi

2. Työelämään-harjoitus

- ohjeet ja tehtävämoniste ohessa

Nuori työntekijä

Kaikkia alle 18-vuotiaita työntekijöitä kutsutaan nuoriksi työntekijöiksi.

Nuoria työntekijöitä varten on olemassa omat sääntönsä ja määräyksensä. Säännöillä ja määräyksillä pyritään suojelemaan alle 18-vuotiaita työntekijöitä.

Tällaisia sääntöjä ja määräyksiä ovat laki nuorista työntekijöistä ja asetus nuorten työntekijöiden suojelusta. Näiden lisäksi Työministeriö on tehnyt päätöksen nuorille sopivista kevyistä töistä ja Sosiaali- ja terveysministeriö asetuksen nuorille työntekijöille vaarallisten töiden esimerkkiluettelosta.

Nuorten työntekoa ohjaavat säännöt ja määräykset (Finlex)

Laki nuorista työntekijöistä 19.11.1993/998

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 LUKU

Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan työhön, jota alle 18-vuotias henkilö (*nuori työntekijä*) tekee työ- tai virkasuhteessa.

2 § Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

3 § Työsopimus

Viisitoista vuotta täyttänyt saa työntekijänä itse tehdä sekä irtisanoa ja purkaa työsopimuksensa. Alle 15-vuotiaan puolesta työsopimuksen voi tehdä huoltaja tai huoltajan antamalla luvalla nuori henkilö itse. ([26.1.2001/57](#))

2 LUKU

Työaika

4 § Säännöllinen työaika

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön säännöllinen työaika saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä. Oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa ([1605/1992](#)) tarkoitetussa oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan tietopuoliseen koulutukseen kuluva aika ja työaika yhteensä ei saa ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa. ([16.10.1998/754](#))

5 § Ylityö ja hätätyö ([16.10.1998/754](#))

Viisitoista vuotta täyttänyttä henkilöä saa hänen suostumuksellaan pitää vuorokautisen säännöllisen työajan tai muun säännöllisen työajan lisäksi tehtävässä ylityössä enintään 80 tuntia kalenterivuodessa.

6 § Enimmäistyöaika

Nuoren työntekijän työaika ei saa ylittää yhdeksää tuntia vuorokaudessa eikä 48 tuntia viikossa.

7 § Työajan sijoittelu

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön työaika on sijoitettava kello 6:n ja 22:n väliseen aikaan.

8 § Lepoajat

Viisitoista vuotta täyttäneelle henkilölle on annettava vähintään 12 tuntia kestävä keskeytymätön lepoaika vuorokaudessa.

3 LUKU

Työn turvallisuus ja terveellisyys

9 § Työn turvallisuus ja terveellisyys

Työnantajan on huolehdittava siitä, ettei työ ole nuoren työntekijän ruumiilliselle tai henkiselle kehitykselle vahingoksi ja ettei se vaadi suurempaa ponnistusta tai vastuuta kuin hänen ikäänsä ja voimiinsa nähden on kohtuullista.

10 § Opetus ja ohjaus

Työnantajan on huolehdittava, että nuori työntekijä, jolla ei ole työhön tarvittavaa ammattitaitoa ja kokemusta, saa opetusta ja ohjausta työhönsä sekä työolojen, ikänsä ja muiden ominaisuuksiensa edellyttämää henkilökohtaista opastusta työssä niin, että hän välttää aiheuttamasta vaaraa itselleen tai muille.

Nuoren työntekijän kootut kysymykset

- *"Olen 14-vuotias peruskoululainen. Onko näin nuoren mahdollista saada mistään töitä?"*
- *"Haluaisin töihin. Mistä voin löytää työpaikan?"*
- *"Sain työpaikan, ja pomoni pyysi minua toimittamaan verokortin. Mistä saan sen?"*
- *"Työni on ihan erilaista kuin luulin sen olevan. Siistin toimistotyön sijaan teen pelkkiä hanttihommia - keitän kahvia ja siistin paikkoja. Onko tämä oikein?"*
- *"Olen 15-vuotias ja mietin, voinko työskennellä myöhään iltaan kestävässä tapahtumissa?"*

Opettajan lisämateriaalia

Laki nuorista työntekijöistä 19.11.1993/998

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 LUKU

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan työhön, jota alle 18-vuotias henkilö (*nuori työntekijä*) tekee työ- tai virkasuhteessa.

Tämän lain 3 luvun säännöksiä sovelletaan muuhunkin nuoren työntekijän tekemään työhön, johon sovelletaan työturvallisuuslakia ([738/2002](#)). ([23.8.2002/746](#))

Jollei tässä laissa toisin säädetä, nuoren työntekijän tekemään työhön sovelletaan, mitä siitä työstä muutoin säädetään. Laivatyöstä on kuitenkin voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

2 §

Työhön ottaminen

Työhön saadaan ottaa henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

Lisäksi saadaan 14 vuotta täyttänyt tai saman kalenterivuoden aikana sanotun iän täyttävä henkilö ottaa sellaiseen kevyeen työhön, joka ei vahingoita hänen terveyttään tai kehitystään eikä aiheuta haittaa hänen koulunkäynnilleen:

1) enintään puoleksi hänelle kulloinkin koulusta annettavasta loma-ajasta; sekä

2) koulutyön aikana tilapäisesti tai muutoin kulloinkin kestoaltaan lyhytaikaiseen työsuoritukseen.

[\(16.10.1998/754\)](#)

Erityisestä syystä voidaan 15 §:ssä tarkoitettulla luvalla sallia, että 2 momentissa tarkoitettua nuorempi henkilö saa työskennellä tilapäisesti esiintyjänä tai avustajana taide- ja kulttuuriesityksissä sekä muissa vastaavanlaisissa tilaisuuksissa.

3 §

Työsopimus

Viisitoista vuotta täyttänyt saa työntekijänä itse tehdä sekä irtisanoa ja purkaa työsuomuksensa. Alle 15-vuotiaan puolesta työsuomuksen voi tehdä huoltaja tai huoltajan antamalla luvalla nuori henkilö itse. [\(26.1.2001/57\)](#)

Huoltajalla on oikeus purkaa nuoren työntekijän työsuomus, jos purkaminen on tarpeellista tämän kasvatuksen, kehityksen tai terveyden takia.

Työnantajan on esitettävä nuorelle työntekijälle tämän tai työntekijän huoltajan pyynnöstä kirjallinen selvitys työsuomuksen ehdoista ennen sopimuksen tekemistä, jollei sopimusta tehdä kirjallisesti tai kysymys ole vain yhtä päivää koskevasta kotitaloustyöstä työnantajan kodissa.

2 LUKU

Työaika

4 §

Säännöllinen työaika

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön säännöllinen työaika saa olla enintään yhtä pitkä kuin 18 vuotta täyttäneiden työntekijöiden säännöllinen työaika samassa työssä. Oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa ([1605/1992](#)) tarkoitetussa oppisopimuskoulutuksessa opiskelijan tietopuoliseen koulutukseen kuluva aika ja työaika yhteensä ei saa ylittää kahdeksaa tuntia vuorokaudessa eikä 40 tuntia viikossa. ([16.10.1998/754](#))

Oppivelvollisen työntekijän päivittäinen työaika koulutyön aikana saa koulun vapaapäivinä olla enintään seitsemän tuntia ja koulupäivinä enintään kaksi tuntia. Koulupäivän ja työajan pituus yhteensä ei saa kuitenkaan ylittää kahdeksaa tuntia eikä viikoittainen työaika 12 tuntia. ([14.6.1996/408](#))

Viisitoista vuotta nuoremman henkilön työaika saa koulujen loma-aikana olla enintään seitsemän tuntia vuorokaudessa ja 35 tuntia viikossa.

L oppisopimuskoulutuksesta [1605/1992](#) on kumottu L:lla ammatillisesta koulutuksesta [630/1998](#). Ks. Työaikal [605/1996](#).

5 §

Ylityö ja hätätyö ([16.10.1998/754](#))

Viisitoista vuotta täyttänyttä henkilöä saa hänen suostumuksellaan pitää vuorokautisen säännöllisen työajan tai muun säännöllisen työajan lisäksi tehtävässä ylityössä enintään 80 tuntia kalenterivuodessa. Alle 15-vuotiaista ei saa pitää ylityössä eikä hätätyössä. Viisitoista vuotta täyttänyttä saa pitää hätätyössä työaikalain ([605/1996](#)) 21 §:ssä säädetyin edellytyksin vain, jos hätätyön teettämiseen ei ole käytettävissä yli 18 vuotta täyttänyttä. Jos nuoren työntekijän 8 §:ssä säädettyä lepoaika on lyhennetty hätätyötä tehtäessä, nuorelle on annettava korvaava lepoaika mahdollisimman nopeasti, viimeistään kuitenkin kolmen viikon kuluessa. ([16.10.1998/754](#))

6 §

Enimmäistyöaika

Nuoren työntekijän työaika ei saa ylittää yhdeksää tuntia vuorokaudessa eikä 48 tuntia viikossa.

7 §

Työajan sijoittelu

Viisitoista vuotta täyttäneen henkilön työaika on sijoitettava kello 6:n ja 22:n väliseen aikaan.

Viisitoista vuotta täyttänyt työntekijä, joka tekee julkisen viranomaisen hyväksymää ja valvomaa työtä ammattikoulutuksen saamiseksi, saa kaksivuorotyössä kuitenkin olla enintään kello 24:ään asti. [\(14.6.1996/408\)](#)

Alle 15-vuotiaan työaika on sijoitettava kello 8:n ja 20:n väliseen aikaan. Työn järjestämisestä johtuvista painavista syistä alle 15-vuotiaan työaika voidaan kuitenkin sijoittaa kello 6:n ja 20:n väliseen aikaan. [\(14.6.1996/408\)](#)

Työnantajan kodissa kotitaloustyötä tekevän nuoren työntekijän työaika voidaan kuitenkin sijoittaa työntekijän suostumuksella kello 23:een asti, milloin erityinen syy sitä vaatii.

8 §

Lepoajat

Viisitoista vuotta täyttäneelle henkilölle on annettava vähintään 12 tuntia kestävä keskeytymätön lepoaika vuorokaudessa.

Alle 15-vuotiaalle on annettava vähintään 14 tuntia kestävä keskeytymätön lepoaika vuorokaudessa.

Kun nuoren työntekijän työaika vuorokaudessa on pidempi kuin neljä tuntia 30 minuuttia, hänelle on annettava työn aikana ainakin yksi vähintään 30 minuutin lepoaika, jonka aikana hän saa poistua työpaikalta. Jos työpaikalla noudatettavalla työ-

tai virkaehtosopimuksen määräyksellä on sovittu päivittäisestä lepoajasta työaikalaista poikkeavasti, saadaan tällaista lepoaikaa koskevaa sopimusmääräystä soveltaa myös nuoreen työntekijään. [\(16.10.1998/754\)](#)

Nuorelle työntekijälle on annettava vähintään 38 tuntia kestävä viikoittainen vapaa-aika keskeytymättömänä. [\(14.6.1996/408\)](#)

3 LUKU

Työn turvallisuus ja terveellisyys

9 §

Työn turvallisuus ja terveellisyys

Työnantajan on huolehdittava siitä, ettei työ ole nuoren työntekijän ruumiilliselle tai henkiselle kehitykselle vahingoksi ja ettei se vaadi suurempaa ponnistusta tai vastuuta kuin hänen ikäänsä ja voimiinsa nähden on kohtuullista.

Sellaisiin töihin, jotka voivat aiheuttaa erityisen tapaturmavaaran tai terveyshaitan tai jotka voivat 1 momentissa mainitulla tavalla olla nuorelle työntekijälle itselleen tai muille vahingoksi, saa käyttää nuorta työntekijää vain asetuksessa säädetyin edellytyksin.

10 §

Opetus ja ohjaus

Työnantajan on huolehdittava, että nuori työntekijä, jolla ei ole työhön tarvittavaa ammattitaitoa ja kokemusta, saa opetusta ja ohjausta työhönsä sekä työolojen, ikänsä ja muiden ominaisuuksiensa edellyttämää henkilökohtaista opastusta työssä niin, että hän välttyy aiheuttamasta vaaraa itselleen tai muille

Nuoren työntekijän kootut kysymykset ja vastaukset

”Olen 14-vuotias peruskoululainen. Onko näin nuoren mahdollista saada mistään töitä?”

Kalenterivuoden aikana 14 vuotta täyttävä nuori saa työskennellä tilapäisesti kevyessä työssä, kuten lehtien jakajana, toimistoapulaisena tai kevyissä maataloustöissä, esimerkiksi poimijana. Koulun loma-ajoista työntekoon saa käyttää korkeintaan puolet. Kouluaikoina saa tehdä kevyttä iltatyötä, kuten mainosten jakoa. Alle 14-vuotias saa työskennellä vain erityisluvalla esimerkiksi taideprojekteissa.

”Haluaisin töihin. Mistä voin löytää työpaikan?”

Työpaikkoja kannattaa hakea aktiivisesti ottamalla itse yhteyttä suoraan kiinnostaviin paikkoihin. Työtä voi etsiä myös netistä. Koko Suomen kattavan listan avoimista työpaikoista löydät työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelusta www.mol.fi, jossa on

myös tutustumisen arvoista tietoa työlainsäädännöstä. Lisäksi yritysten ja kuntien verkkopalveluista saattaa löytää avoimia työpaikkoja.

"Sain työpaikan, ja pomoni pyysi minua toimittamaan verokortin. Mistä saan sen?"

Verokortti on verotoimistosta saatava paperi, jonka avulla työnantaja osaa arvioida palkastasi ennakoon pidätettävän vero-osuuden. Vähäisistä tuloista veroa ei tarvitse maksaa, mutta tarvitset kortin siitä huolimatta. Sen voit tilata netistä, puhelimitse tai postitse. Yhteystiedot ja lisätietoa veroasioista löydät netistä osoitteesta www.vero.fi.

"Työni on ihan erilaista kuin luulin sen olevan. Siistin toimistotyön sijaan teen pelkkiä hanttihommia - keitän kahvia ja siistin paikkoja. Onko tämä oikein?"

Työsopimuksessa päätetään tärkeimmistä työjaksosi asioista, kuten palkkauksesta, työajoista ja pääpiirteittäin myös työtehtävistä. Työnantajalta kannattaa kysellä tarkemmin työtehtävistä jo etukäteen, ennen työsopimuksen allekirjoittamista, jotta työsuhteen aikana ei tule yllätyksiä. Sopimuksen saa allekirjoittaa 15-vuotiaana. Sitä nuorempien työntekijöiden sopimukset allekirjoittaa huoltaja tai nuori itse huoltajan suostumuksella. Tee työsopimus aina, kun aloitat uudessa työssä, niin varmistat oikeutesi!

"Olen 15-vuotias ja mietin, voinko työskennellä myöhään iltaan kestävässä tapahtumissa?"

Nuorten työaikoja on säädelty siten, että 15-vuotiaan työpäivän on sijoitettava ajalle 6.00-22.00. Poikkeuksena ovat töissä ammattitaitoa hankkivat nuoret sekä kotitaloustyötä työnantajan kodissa tekevät nuoret, esimerkiksi lastenhoitajat. Heitä koskevat omat, erityiset säännöt. Alle 15-vuotiaiden työajan on oltava välillä 8.00-20.00. Voit siis työskennellä kello 22 asti huoletta.

Työelämään 9. vuosiluokka

OPETTAJAN OHJE

Pyydä oppilaita kirjoittamaan oma nimi ja luokka paperiinsa.

Arpokaa parit tai ottakaa luku (luokan oppilasmäärä jaettuna kahdella).
Samannumeroiset muodostavat parin.

Parit sopivat, kumpi on A ja kumpi B. Vaihtakaa paperit parin kanssa. Pyydä haastattelijaa kirjoittamaan nimensä paperiin. A haastattelee ensin B:tä ja sen jälkeen B haastattelee A:ta.

Kun molemmat ovat haastatelleet toisiaan, parit sopivat, minkä neljän kysymyksen vastaukset (yksi kysymys kunkin otsikon alta) he kertovat muille ryhmän jäsenille haastattelemastaan henkilöstä.

Pyydä oppilaita vaihtamaan paperit parin kanssa.

Pyydä lopuksi oppilaita viittaamaan, mikäli he oppivat jonkun uuden asian jostakin luokkatoveristaan.

Työelämään 9. vuosiluokka

Nimi:	Luokka:
Haastattelija:	

Työ ja talous	
1) Milloin palkan pitäisi juosta?	
2) Millaiseen ansiotasoon olet tyytyväinen?	
Odotukset tulevalta työltä	
1) Mitä työ merkitsee sinulle (toimeentulon lisäksi)?	
2) Mitä asioita haluat työn tuovan elämääsi?	
3) Miten työ saa vaikuttaa muuhun elämääsi?	
Työn sisältö	
1) Millaiset tehtävät ovat mukavimpia?	
2) Millaiset työtehtävät jättäisit tekemättä, jos voisit?	
3) Mitä hyviä puolia oli TET-paikkasi työtehtävissä?	
4) Mitä tekisit mieluiten?	
5) Luettele kaikki "ammatilliset" taidot, joita sinulla on.	
6) Mitä haluaisit oppia?	
Omat kyvyt ja kiinnostukset	
1) Millainen olet henkilönä?	
2) Mistä asioista olet kiinnostunut?	
3) Mitä osaat?	

Palauta lomake henkilölle, jota haastattelit.